

Indledningen er redigeret af Jon Tafdrup og Krista Stinne Greve Rasmussen
Tilsyn ved ph.d. Lone Kølle Martinsen

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med
punktcommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

Fru Marthe Helene Fenger, født Meinert den 13de August 1775. Ved Kisten (den 2. October 1856)

ved Emilie Karner Hansen

Indhold

- 1 Anledning
- 2 Familien Fenger og Grundtvig
- 3 Talen
- 4 Anvendt litteratur

1 Anledning

Den 2. oktober 1856 blev Martha Helene Fenger begravet. Hun var død otte dage tidligere, 81 år gammel. Bisættelsen fandt sted i Vor Frelsers Kirke i København, hvor Grundtvig holdt ligningen, der på tryk fik overskriften *Fru Marthe Helene Fenger, født Meinert den 13de August 1775. Ved Kisten (den 2. October 1856)*. Efterfølgende fulgte familie og venner hende til familiegravstedet i kapellet under Frederiks Tyske Kirke, hvor hendes mand og flere af deres børn allerede lå begravet. Her forrettede hendes søn, P. A. Fenger, jordpåkastelsen og udtrykte sønnernes sorg over tabet af deres moder (Fenger 1875, s. 48 f.).

Til begravelsen blev to af Grundtvigs salmer sunget i uddrag. Disse var trykt i et lille [hæfte](#) med sørgerand i samme stil som Grundtvigs tale. Den første var salmen med førstelinjen “Som Markens Blomst, henvisner fage”, der oprindeligt var skrevet til hendes mands begravelse i 1825. Den anden var salmen med førstelinjen “Stille, stille! dæmpet klinge” fra 1834, som var skrevet til begravelseshøjtideligheden for Anne Gunilde Fabricius, hustru til præsten Otto Fabricius. Førstetrykkene af begge salmer er udgivet på Grundtvigs Værker og kan læses [her](#) (1825) og [her](#) (1834).

2 Familien Fenger og Grundtvig

Martha Helene Fenger (født Meinert) blev født den 13. august 1775 i en embedsmandsfamilie i København. Hendes ophav og opvækst er grundigt beskrevet af hendes yngste søn, Theodor Fenger, i *Martha Helene Fenger's Levnet* udgivet i anledning af hendes hundredårsdag i 1875.

Martha var gift med præsten Rasmus Fenger. De havde mødt hinanden, mens Fenger var kapellan for Otto Fabricius ved Vor Frelzers Kirke på Christianshavn. Efter Fabricius' død i 1822 blev Fenger selv sognepræst samme sted og fik der Grundtvig som residerende kapellan. Tre af sønnerne, Peter Andreas, Johannes Ferdinand og Theodor Fenger blev senere kendte og indflydelsesrige teologer i grundtvigske kredse og hørte til Grundtvigs nære præstevenner. At Grundtvig holdt talen ved Fru Fengers begravelse var således ikke tilfældigt, idet han havde både kollegiale og venskabelige forbindelser med familien.

3 Talen

Det hører sig til ligtalens genre at give en rosende beskrivelse af den afdødes fortjenester og levnedsløb (Mai 2010, s. 192 f.). Den 73-årige Grundtvig mente dog ikke, at det nyttede meget for de gamle at "rose hinanden paa Gravens Bredd" (s. [1]), for eftermælet måtte være op til efterslægten at videreformidle. Men når den afdødes store børneflokk, som Grundtvig kendte godt, gerne talte varmt om hendes ægte moderlige ømhed, kunne Grundtvig også rose hende for denne ved kisten og være overbevist om, at rosen ville falde i god jord hos de efterladte (s. [1 f.]).

Grundtvig talte over bibelstedet "Det skjulte Hjerte-Menneske i en sagtom og stille Aands Uforkrænkelighed er dyrebar for Gud" (s. [2]), der oprindeligt indgår i en formaning til hustruer om ikke at smykke sig med ydre skønhed, men derimod indre skønhed (1 Pet 3,3-3,4). I talen karakteriserer Grundtvig den afdøde Fru Fenger som en god kristelig kvinde, der har efterlevet dette ideal. Hun har været en god søster, hustru og moder, og det fortjener ros, at hun i alle disse "velsignede kvindelige Forhold" i usædvanlig grad lærte sine omgivelser at værdsætte hjerteligheden og den stille, indre skønhed (s. [2]). I kraft af sin forbilledlige moderlighed og hjertelighed fremstilles Fru Fenger således som en af dem, der i en vis forstand bar en bedre verden med sig, hvilket er et typisk træk ved dødedigtning (Auken 1998, s. 26).

Grundtvig udtrykker derfor et ønske om, at Fru Fengers eftermæle vil inspirere andre kvinder til at udleve den skjulte dybde i den "ægte kvindelige Elskværdighed" frem for at lade sig blænde af det overfladiske ydre (s. [3]). I talen tager Grundtvig således det stille kvindeliv i forsvar (Brun 2 s. 646). Han roser med Busk-Jensens terminologi den afdøde på baggrund af sit romantisk-dualistiske kønssyn, hvor mandens handlekraft kontrasteres af kvindens hjertelighed, som ifølge Grundtvig havde både menneskelig og samfundsmæssig betydning (2022-2023, s. 41).

Talen er præget af en romantisk blomstermetaforik, hvor ligtalens rosende ord skal udgøre såsæden til et levende blomsterflor på graven, som, i modsætning til de døde

blomsterkrans, der visner på kisten, vil blomstre i mange somre som billede på Martha Fengers frugtbare eftermæle. Talen afsluttes således med et håb om mange års blomstring for den afdødes skyld, for de efterladtes skyld og ikke mindst for den ægte kvindeligheds skyld, idet mange søstre, ægtefæller og mødre derved kan finde lysten til at efterligne hende og gøre sig fortjent til at blive elsket, savnet og mindet på samme måde.

4 Anvendt litteratur

- Auken, Sune (1998) *Eftermæle. En studie i den danske dødedigtning fra Anders Arrebo til Søren Ulrik Thomsen*. København.
- Brun, Hans (1882) *Biskop N.F.S. Grundtvigs Levnetsløb, udførligst fortalt fra 1839*, bind 1-2; bind 2. Kolding.
- Busk-Jensen, Lise (2022-2023) "Grundtvigs kønsopfattelse og Villiam Grønbæks analyse af hans kvindesyn" i *Grundtvig-Studier*, 2022-2023, s. 41-58.
- [Fenger, Rasmus Theodor] (1875) *Martha Helene Fenger's Levnet, beskrevet af hendes yngste Søn*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1825) *Ved höiærværdige Hr. Pastor Fengers Jorde-Færd 25de Februari 1825*. [u.st.].
- Grundtvig, N.F.S. (1834) "Bispinde Fabritius" i *Den Nordiske Kirke-Tidende*, 11. maj 1834, nr. 19, sp. [321]-323. København.
- Mai, Anne-Marie (2010-2011) *Hvor litteraturen finder sted*, bind 1-3; bind 1 (2010): *Fra Guds tid til menneskets tid 1000-1800*. Bidrag til den danske litteraturs historie. København.